

19.5.2015

Dnro 38/62/15

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Viite: Lausuntopyyntöne 4.5.2015 OM 17/41/2014

Asia: Rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 2012/ 29/EU (uhridirektiivi) täytäntöönpano

Oikeusministeriö on pyytänyt Valtakunnansyyttäjänviraston lausuntoa uhridirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietinnöstä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää lausuntonaan seuraavaa.

Uhridirektiivin täytäntöönpano edellyttää melko runsaasti muutoksia kansalliseen lainsäädäntöömme. Muutokset parantavat monin eri tavoin rikoksen uhrin asemaa rikosoikeudellisessa menettelyssä ja ovat siten varsin tervetulleita.

Esitutkintalaki 11 luku 9 a §. Asianomistajan henkilökohtainen arviointi.

Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta tehdä asianomistajasta henkilökohtainen arviointi erityisten suojelutarpeiden määrittämiseksi. Tarkoituksena on asianomistajan haavoittuvuuden ja erityisen suojelun tarpeen tunnistaminen sekä asianomistajan mahdollisesti tarvitsemien erityistoimenpiteiden määrittäminen. Pykälän 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä arvioitava, onko asianomistaja asiaa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä käsiteltäessä erityisen suojelun tarpeessa, sekä arvioitava ovatko pykälän 2 momentissa tarkoitettut suojelutoimenpiteet tarpeen. Esitutkintalain 7 lukuun otettaisiin myös uusi, erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskeva 21 §, johon esitutkintalain 11 luvun 9 a §:ssä viitattaisiin.

Ehdotetuissa säännöksissä ei ole mainintoja syyttäjän kuulemisesta.

Esitutkintalain 3 luvun 5 §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisen ja

19.5.2015

Dnro 38/62/15

syyttäjän yhteistyövelvollisuudesta. Poliisin velvollisuutta kuulla syyttäjää asianomistajan suojelutarpeiden arvioinnissa ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti perustaa asianomaiseen säännökseen. Pidämme tärkeänä, että esitutkintaviranomaisella on tiedossaan syyttäjän näkemys, kun se arvioi asianomistajan erityisen suojelun ja sen edellyttämien toimenpiteiden tarvetta. Tämän vuoksi ehdotettuun esitutkintalain 11 luvun 9 a §:ään tulisi selvyuden vuoksi ottaa nimenomainen maininta syyttäjän kuulemisvelvollisuudesta.

Esitutkintalaki 4 luku 19 §. Ilmoitus asianomistajalle oikeudesta saada ilmoitus vapauttamisesta.

Ehdotetun uuden pykälän 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen olisi ilmoitettava asianomistajalle oikeudesta saada ilmoitus vangin tai tutkintavangin vapauttamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan asianomistaja, joka haluaa saada 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tulisi ilmoittaa tästä esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle. Syyttäjän tulisi ilmoittaa asianomistajan pyynnöstä tuomioistuimelle.

Työryhmä on todennut, että jatkossa on tarkemmin selvitettävä miten direktiivin vaatimukset voidaan ottaa huomioon käynnissä olevissa tietojärjestelmähankkeissa poliisin, syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksen sekä rikosseuraamuslaitoksen välillä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että esitutkintaviranomaisen tulisi asianomistajan pyynnön saadessaan tehdä siitä merkintä esitutkintapöytäkirjaan, mikäli pyyntö esitetään jo esitutkinnan aikana.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luku 9 § 2 momentti

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi syyttämättäjättämispäätöksen tai sen yhteenvedon kääntämistä koskeva 2 momentti.

Kääntämistä tapahtuu syyttäjälaitoksessa jonkin verran jo nyt. Se, että kääntämiseen on jatkossa tietyin edellytyksin lakisääteinen velvollisuus, lisää syyttäjälaitoksen työmäärää ja kustannuksia. Huomioon on otettava maahanmuuton odotettavissa oleva kasvu ja siitä todennäköisesti johtuva ulkomaalaistaustaisten asianomistajien määrän lisääntyminen.

Oikeudenkäymiskaari 17 luku 34 § ja 34 a §

Työryhmä ehdottaa, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 §:ään ja vastaavasti 34 a §:ään lisättäisiin uusi kohta. Säännöksissä tarkoitettuihin asianomistajan kuulemismenettelyihin voitaisiin ryhtyä, jos kuultava on erityisen suojelun tarpeessa myös muusta syystä kuin kuultavan tai hänen läheisensä suojelemiseksi henkeen ja terveyteen kohdistuvalta uhalta.

19.5.2015

Dnro 38/62/15

Työryhmän mukaan menettelyä voitaisiin käyttää tilanteissa, joissa rikosasiassa kuultava esimerkiksi henkilökohtaisten ominaisuuksiensa tai rikoksen luonteen vuoksi kokee kuulemisen erityisen ahdistavaksi istuntosalissa tai istuntosalissa siten, että vastaaja tai muu henkilö on paikalla kuulemisen aikana. Tällöin hengen ja terveyden uhkaa ei vaa-dittaisi, mutta menettely olisi tarpeen kuultavan suojelemiseksi kuulemi-sen aiheuttamalta ahdistukselta ja lisäkärsimykseltä.

Toteamme, että ehdotetut uudet säännökset rajoittaisivat puolustuksen oikeutta tehdä suoraan kysymyksiä henkilökohtaisesti paikalla ole-valle asianomistajalle. Kontradiktoriseen periaatteeseen kuuluva vasta-kuulustelu-oikeus ei kuitenkaan edellytä, että puolustuksella olisi suora kyselyoikeus henkilökohtaisesti paikalla olevalle asianomistajalle vaan mahdollisuus kysymysten esittämiseen asianomistajalle voidaan järjes-tää kuten tähänkin asti.

Ehdotetut muutokset merkitsevät kuitenkin lisärajoitusta puolustuksen vastakuulustelu-oikeuteen, mikä tulisi ottaa huomioon tulkittaessa ky-seistä lainkohtia sekä arvioitaessa niiden perusteella asiaomistajan tar-vetta suojelutoimenpiteisiin.

Valtakunnansyyttäjä

Matti Nissinen

Valtionsyyttäjä

Anu Mantila